

การศึกษาวิเคราะห์โลกपालธรรม*

An Analytical Study of Lokapaladhamma

พระมหาสุพนธ์ ธมฺมโสโก, พระครูภาวนาโพธิคุณ และจักรพรรดิ วงศ์พวงวัน
Phramaha Thanaphot Thammesako, Prakhru Bhavanabodhikun
and Chukkapan Wongpornpawan
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, KhonKaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: msamrong84@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาหลักธรรมสำหรับสำหรับคุ้มครองโลก เพราะมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่นิยมอยู่รวมกันเป็นกลุ่มก้อนเป็นชุมชน ตั้งแต่ขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ เมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น ย่อมมีความต้องการปัจจัยสี่เพื่อการบริโภคเพิ่มขึ้น ตามจำนวนของประชากร ทำให้เกิดปัญหาตามมา ทั้งปัญหาที่อยู่อาศัย และสถานที่ทำมาหากิน แบบใครเร็วกว่า มีกำลังเข้มแข็งกว่าก็จะได้มากกว่า หรือมีการแย่งชิงเอาจากคนที่อ่อนแอกว่า บางครั้งมีการลักขโมยกันขึ้น จนเป็นปัญหาที่ผู้ปกครองจำเป็นต้องหาทางแก้ไข เพื่อให้เกิดความสงบสุขของชุมชนนั้นๆ จึงได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา来帮助แก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า “โลกपालธรรม” หรือ “ธรรมคุ้มครองโลก” เป็นหลักธรรมที่เหมาะสมที่จะนำมาเพื่อช่วยแก้ปัญหานี้ได้ โลกपालธรรม ประกอบด้วย 1) หิริ แปลว่า ความละอายแก่ใจและละอายแก่บาปทุจริตทั้งปวง ไม่กล้าทำบาปทั้งในที่ลับและที่แจ้ง และ 2) โอตตัปปะ แปลว่า ความเกลงกลัวต่อบาปทุจริตทั้งปวง ไม่กล้ากระทำความชั่วทั้งในที่ลับและที่แจ้ง และยังมีชื่อว่าเป็น “เทวธรรม” คือธรรมเป็นคุณเครื่องอยู่ของเทวดาอีกด้วย ในเมื่อทุกคนศึกษาจนเข้าใจ และปฏิบัติตามโลกपालธรรมแล้วชุมชนนั้นๆ ก็จะมี ความสงบสุขร่มเย็นตลอดไป

คำสำคัญ: โลกपालธรรม

*ได้รับบทความ: 23 สิงหาคม 2560; แก้ไขบทความ: 19 เมษายน 2562; ตอกรับตีพิมพ์: 27 พฤษภาคม 2562

Received: August 23, 2017; Revised: April 19, 2019; Accepted: May 27, 2019

Abstract

This article is to study Dhamma to protect the world. Human beings are social beings living together in a small and big communities. The bigger a community gets the more, all beings want the four basic elements for consummation. Thus, there arise many problems concerning the living and working place. The stronger one gets many things or takes things from the weaker people. Sometimes there is a problem involving theft that the leader must resolve to restore public happiness. Buddhist Dhamma helps people to resolve such a problem. Here, the writer thinks that “Lokapaladhamma” or “Dhamma to protect the world” is a proper principle to resolve this problem. Lokapaladhamma consists of (1) Hiri (ashamedness of doing unwholesome deeds without doing them both in visible and invisible places and (2) Ottappa (fear for all types of unwholesome deeds without doing them both in visible and invisible places. This principle is also called “Devadhamma” because it is a principle to make heaven of beings alive. When all persons understand and follow this Dhamma, the community will be full of peace and happiness forever.

Keyword: Lokapaladhamma

1. บทนำ

มนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่มักนิยมอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นชุมชน ที่มีขนาดเล็กจนถึงขนาดใหญ่ เมื่อชุมชนมีขนาดใหญ่ขึ้น ความต้องการปัจจัยสี่เพื่อการบริโภคก็เพิ่มขึ้นตามจำนวนของประชากร เมื่อประชากรเพิ่มมากขึ้น ก็เกิดปัญหาการแย่งแย่งกันขึ้นไม่ว่าจะเป็นอาหาร ที่อยู่อาศัยหรือสถานที่ทำมาหากิน แบบใครเร็วกว่าก็ได้มากกว่าถึงขนาดเกิดการลักขโมย ปล้นสะดมกันขึ้น ใครมีกำลังมากกว่าก็บังคับเอาจากผู้ที่ย่อแอกว่าและมีนายทุนกว้านซื้อที่ดินทำให้ที่ทำกินของประชาชนไม่เพียงพอ เกิดเป็นปัญหาในวงสังคม จึงเป็นเหตุให้ผู้ปกครองหรือผู้นำในชุมชนนั้นๆ คิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาของชุมชนของตนเพื่อให้เกิด

ความสงบสุข โดยพยายามแสวงหาสิ่งที่จะช่วยยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนให้เกิดความรักสมัครสมานสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันพัฒนาเพื่อความเจริญรุ่งเรืองเป็นปึกแผ่นมั่นคง โดยอาศัยหลักคำสอนของศาสนา (Dhogbeuw, 2006 : 30)

สำหรับหลักคำสอนที่ทำให้มนุษย์อยู่ร่วมกันสังคมอย่างมีความสุขหรืออย่างปลอดภัยต้องมีหลักประกันของการอยู่ร่วมกันในทางพระพุทธศาสนา ก็มีหลักคำสอนสำหรับการอยู่ร่วมกันอย่างมีความปลอดภัย ซึ่งเรียกว่า โลกธรรม หรือธรรมคุ้มครองโลก ซึ่งมีอยู่ 2 ประการ คือ หิริ ความละอายแก่ใจ โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อบาป

2. เนื้อหา

ธรรมมาโลกาจะร่มเย็น ถ้าธรรมไม่มาโลกาจะพินาศ ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่ามนุษย์มักอาศัยอยู่รวมกันเป็นสังคม เมื่อมาอยู่รวมกันเป็นจำนวนมากย่อมมีปัญหาต่างๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ปัญหาที่ทำมาหากินเพราะมนุษย์เราส่วนมากชอบแสวงหาประโยชน์ หาคความสะดวกสบายใส่ตน จนบางครั้งอาจไปล้ำสิทธิของผู้อื่น สร้างความเดือดร้อนให้คนอื่น โดยตั้งใจก็มี โดยไม่ได้ตั้งใจก็มี เพราะว่าคนเราต่างคนต่างจิตต่างใจ เช่น บางคนชอบใช้กำลังใช้อำนาจของตนทำร้ายผู้อื่นรังแกคนที่อ่อนแอกว่า สร้างความเดือดร้อนวุ่นวายให้กับชุมชน สังคม ไม่เว้นแต่ละวัน ปัญหาดังกล่าวมานี้ยังมีปัญหาความแตกต่างระหว่างบุคคลอีกด้วย เช่น ปัญหาของผู้ปกครองถ้าผู้ปกครองไม่มีศีลธรรม บ้าอำนาจ ลุแก่อำนาจ มักทำอะไรตามใจตัวเอง โดยไม่เห็นใจผู้ใต้ปกครองก็เป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่จะทำให้สังคมเดือดร้อนได้ และปัญหาจากผู้ใต้ปกครอง ถ้าทุกคนไม่เคารพกฎ กติกาหรือข้อบังคับของชุมชน สังคมก็จะสร้างปัญหาให้กับสังคม ชุมชนทั้งสิ้น

ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นที่ผู้ปกครองผู้หวังความเจริญรุ่งเรืองของสังคม ชุมชนของตนจะต้องหาวิธีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และผู้ใต้ปกครองจะต้องร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นร่วมกันจึงจะทำให้สังคม ชุมชนเกิดความสงบสุขร่มเย็น โดยการสร้างความรัก ความสมัครสมานสามัคคีจึงจะแก้ปัญหาได้โดยมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล ถ้าสังคมหรือชุมชนใดขาดหลักปฏิบัติที่ดีย่อมนำมาซึ่งความเดือดร้อนวุ่นวายต่อชุมชน สังคมนั้นๆ ไม่มี

ที่สิ้นสุด มนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐกว่าสัตว์ทั้งหลาย จึงมีการแสวงหาสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจเพื่อให้ทุกคนประพฤติปฏิบัติชอบทำให้เกิดความสงบสุขในชุมชน สังคมของตน จึงยึดเอาหลักปฏิบัติของลัทธิหรือศาสนาที่ตนเห็นว่าดีงามมาสั่งสอนเผยแผ่ให้คนในชุมชน สังคมนับถือปฏิบัติ เพื่อจะได้ลดปัญหาความขัดแย้งหรือแก่งแย่งชิงดี เอาวัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ดังจะเห็นได้จากการที่ การสร้างบ้านเมืองในสมัยโบราณ จึงมีการสร้างวัดวา อารามควบคู่กันไป เพื่ออาศัยพระสงฆ์ผู้ประพฤติปฏิบัติชอบที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือช่วยแนะนำสั่งสอนให้คนในชุมชนนั้นๆ ประพฤติตนตามหลักธรรมของศาสนา เพื่อความสงบสุขของคนในชุมชน เป็นการช่วยแบ่งเบาภาระของผู้ปกครองอีกทางหนึ่ง ยิ่งถ้ามีพระภิกษุ ผู้ทรงภูมิความรู้ที่ประชาชนทั่วไปให้ความเคารพเลื่อมใสยิ่งจะเกิดผลดีต่อการปกครองของผู้นำนั้นๆ หลักธรรมที่เหมาะสมที่จะนำมาเป็นหลักในการปฏิบัตินั้นก็คือ “โลกपालธรรม” คือธรรมคุ้มครองโลก โลกपालธรรม ประกอบด้วย หิริ และโอตตปปะ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เทว ธรรม” คือธรรมเป็นคุณเครื่องอยู่ของเทวดา โดยอาศัยพระเป็นผู้ช่วยสอนหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนาแก่คนในชุมชนเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติชอบ ช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นให้เกิดความสุขสงบร่มเย็น และช่วยให้การปกครองเป็นไปด้วยความสงบเรียบร้อย (Thongmunwai, 2016 : 191-202)

หากมีผู้กล่าวว่า “ธรรมโลกบาล” ธรรมะเครื่องคุ้มครองโลก คือ หิริ โอตตปปะ ไม่จำเป็นสำหรับในโลกปัจจุบันเพราะทุกประเทศมีกฎหมาย

ไว้คุ้มครองแล้ว จะควรแก้คำกล่าวนั้นอย่างไร อันที่จริงการแก้คำกล่าวหานั้น หากจะตามแก้กันจริงๆ จะไม่ต้องทำมาหาकिनอะไรกัน เพราะคนกล่าวหาชาติ ศาสนานั้นมีมากและมีทุกยุคทุกสมัย เสียด้วย (Phra Sophonkhanaphon, 1979 : 166) เมื่อทุกคนได้ศึกษาหลัก “โลกपालธรรม” จนเข้าใจดีแล้วน้อมนำมาประพฤติปฏิบัติตาม ย่อมไม่กล้าที่จะกระทำความบาปทุจริตทั้งในที่ลับและที่แจ้งในเมื่อทุกคนไม่กระทำความผิด ไม่กระทำความบาป (กรรมชั่ว) แล้ว สังคมก็จะอยู่อย่างสงบสุขร่มเย็น ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน คนในสังคมก็จะอยู่กันด้วยความรัก ความเมตตา สงสาร เห็นอกเห็นใจซึ่งกัน และกันคำว่า “โลกपालธรรม” คือ ธรรมคุ้มครองโลก เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เทวธรรม” แปลว่าธรรมเป็นคุณเครื่องอยู่ของ เทวดา แสดงให้เห็นว่าแม้แต่เทวดาทั้งหลายก็ยังปฏิบัติตนอยู่ใน “โลกपालธรรม” นี้ โลกपालธรรม แปลว่า ธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองโลก มี 2 ประการ คือ 1) หิริ แปลว่าความละอายแก่ใจ ละอายในการที่จะกระทำความบาปทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ธรรมชาติไดย่อมละอาย เพราะความประพฤติชั่ว มีกายทุจริต เป็นต้น เหตุนั้น ธรรมชาตินั้นจึงชื่อว่า “หิริ” คำว่า หิริ นั้น เป็นคำเรียกความละอายแต่บาป 2) โอตตปปะ แปลว่า ความเกรงกลัวต่อบาป คือ ไม่กล้ากระทำความบาปทั้งในที่ลับและที่แจ้ง ธรรมชาติไดย่อมกลัว เพราะความประพฤติชั่ว เหล่านั้นแหละ เหตุนั้น ธรรมเหล่านั้นจึงชื่อว่า “โอตตปปะ” คำว่า โอตตปปะนั้น เป็นคำเรียกความหวาดกลัวต่อบาปทุจริตทั้งปวง (Laaphai, 2016 : 75-92)

ในอรรถกถา ทีฆนิกา ปฏิภากรรค กล่าวว่า “หิริ จ โอตตปปญ จ” ได้แก่ความละอาย และความสะดุ้งกลัว ที่ท่านแสงโดยละเอียดไว้อย่างนี้ว่า ความละอายในสิ่งที่ควรละอาย และความสะดุ้งกลัวในสิ่งที่ควรสะดุ้งกลัว อีกประการหนึ่งบรรดา ธรรม 2 อย่างนี้ หิริมีสมุฏฐานจากภายใน โอตตปปะมีสมุฏฐานจากภายนอก หิริมีตนเป็นใหญ่ โอตตปปะมีโลกเป็นใหญ่ หิริตั้งขึ้นเพราะสภาวะ คือ ความละอายใจ โอตตปปะตั้งขึ้นเพราะสภาวะ คือ ความกลัว

ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค ปรีเฉพที่ 9 กล่าวถึง หิริและโอตตปปะไว้ว่า ธรรมชาติไดย่อมละอาย เพราะความประพฤติชั่ว มีกายทุจริต เป็นต้น เหตุนั้น ธรรมชาตินั้น จึงชื่อว่า “หิริ” คำว่า หิริ นั้น เป็นคำเรียกความละอาย ธรรมชาติไดย่อมกลัว เพราะความประพฤติชั่วเหล่านั้นแหละ เหตุนั้น ธรรมชาตินั้น จึงชื่อว่า “โอตตปปะ” คำว่า โอตตปปะ เป็นคำเรียกความหวาดกลัวต่อบาป

ลักษณะแห่งหิริโอตตปปะ ในหิริ และ โอตตปปะนั้น มีความเกลียดแต่บาปเป็นลักษณะ โอตตปปะมีสะดุ้งกลัวต่อบาปเป็นลักษณะ หิริ มีความไม่ทำบาปทั้งหลาย โดยการละอายเป็นกิจ โอตตปปะ มีการไม่ทำบาปทั้งหลาย โดยอาการสะดุ้งกลัวเป็นกิจ อนึ่งกิจทั้งสองอย่างนั้น มีอันหัดกลับจากบาปโดยประการที่กล่าวแล้วนั้นเป็นผล มีความเคารพตน และเคารพผู้อื่น เป็นเหตุใกล้จริงอยู่ บุคคลทำตนให้เป็นที่เคารพ จึงละบาปได้ด้วยความละอาย ดุจกุลพฐ ทำคนอื่นให้เป็นที่เคารพ จึงละบาปได้ ด้วยความสะดุ้งกลัวดุจหญิงแพศยา ฉะนั้น ก็แล ธรรม 2 ประการนี้บังเกิดพียงเห็นว่าเป็น “โลกपालธรรม” (Somdej Phra

Phutthachan (Asasap Maha Tharen), 2003 : 753) และในคัมภีร์วิสุทธิมรรค สีนินเทศ ปริเฉทที่ 1 กล่าวว่า วิญญูชนทั้งหลายรับรองกันว่า โอตตปปะและหิริ เป็นปทัฏฐานของศีลนั้น จริงอยู่ ศีลนั้นมีความสะอาดกาย สะอาดวาจา ความสะอาดใจ เป็นอาการปรากฏ ย่อมปรากฏด้วยภาวะอันสะอาด ย่อมถึงภาวะอันพึงถือเอาได้ ส่วนหิริ และโอตตปปะ วิญญูชนทั้งหลายรับรองกันว่าเป็นปทัฏฐานของศีลนั้น อธิบายว่า หิริและโอตตปปะเป็นเหตุใกล้ของศีล เป็นความจริงเมื่อหิริโอตตปปะมีอยู่ ศีลจึงเกิดขึ้นและดำรงอยู่เมื่อหิริและโอตตปปะไม่มี ศีลย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ ตั้งอยู่ไม่ได้เลยในการฝึกฝนพัฒนาตนของมนุษย์นั้น ต้องตั้งอยู่บนหลักไตรสิกขา คือ กายภาวนา การฝึกฝนพัฒนากาย จิตตภาวนา ฝึกฝนพัฒนาจิต และปัญญาภาวนา ฝึกฝนพัฒนาปัญญาทำให้ดำเนินชีวิตในทางที่เที่ยงม มีจิตใจระอายต่อบาปทุจริต คอรัรับช้น ไม่เอรัดเอาเปรียบเบียดเบียนซึ่งกันละกัน และเกรงกลัวต่อผลของความชั่วร้าย รู้จักเว้นในสิ่งที่ควรเว้น รู้จักละในสิ่งที่ควรละ ไม่มีพฤติกรรมสำสอนทางเพศเหมือนเช่นสัตว์ดิริจฉานทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นพ่อ แม่ ญาติพี่น้องของตนเอง ถ้าไม่มีความละอายและความเกรงกลัวต่อบาปทุจริต มีกายทุจริตเป็นต้น เป็คนเห็นผิดเข้าสู่อบายได้โดยง่าย ดังพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสว่า บุคคลที่ละอายในสิ่งที่ไม่ควรละอายและไม่ละอายในสิ่งที่ควรละอาย และเห็นสิ่งที่ไม่ควรกลัวว่าควรกลัว และเห็นสิ่งที่ควรกลัวว่าไม่ควรกลัว ได้ชื่อว่าเป็นผู้เห็นผิด จะไปบังเกิดในทุกคติภูมิ จะเห็นได้ว่า เมื่อมนุษย์เรากล้าไม่ได้

ฝึกฝน อบรมพัฒนาตน ไม่ดำรงตนอยู่ในทาน ศีล ภาวนา จะทำให้มีความเห็นแก่ตัว เพราะมีความเห็นผิด การทำผิดหลักทั้งศีลและหลักธรรม ทำตนให้ได้รับความลำบาก ทำสังคมให้ได้รับความเดือดร้อน ส่วนสัปบุริสชนที่มีหิริโอตตปปะสมาทานธรรมอันขาวสะอาด เรียกได้ว่า เป็คนมี “เทวธรรม” ในโลก

3. ลักษณะของหิริโอตตปปะ

ในหิริและโอตตปปะนั้น หิริมีความเกลียดแต่บาปเป็นลักษณะ โอตตปปะมีความสะดุ้งกลัวแต่บาปเป็นลักษณะ หิริมีความไม่ทำบาปทั้งหลายโดยการละอายเป็นกิจ โอตตปปะมีการไม่ทำบาปทั้งหลายโดยอาการสะดุ้งกลัวเป็นกิจ อนึ่งทั้งสองอย่างนั้นมีอันหดกลับจากบาปโดยประการที่กล่าวแล้วนั้นเป็ผล มีความเคารพตน และความเคารพผู้อื่นเป็เหตุใกล้ จริงอยู่บุคคลทำคนให้เป็ที่เคารพจึงละบาปได้ด้วย ความละอาย ดุจกุลพฐุ ทำคนอื่นให้เป็ที่เคารพ จึงละบาปได้ ด้วยความสะดุ้งกลัว ดุจหญิงแพศยา ฉะนั้น ก็แลธรรมสองประการนี้บัณฑิตพึงเห็นว่าเป็น “โลกปาธธรรม” “คำว่า หิริ จ โอตตปปะ จ” ได้แก่ ความละอายและความสะดุ้งกลัว ที่ท่านแสดงโดยละเอียดไว้ อย่างนี้ว่า “ความละอายด้วยสิ่งที่ควรละอาย และควรสะดุ้งกลัวในสิ่งที่ควรสะดุ้งกลัว” อีกประการหนึ่งบรรดาธรรมสองอย่างนี้ หิริมีสมุฏฐานจากภายใน โอตตปปะ มีสมุฏฐานจากภายนอก หิริมีตนเป็ใหญ่ โอตตปปะมีโลกเป็ใหญ่ หิริตั้งขึ้นเพราะสภาวะ คือ ความละอายใจ โอตตปปะตั้งขึ้นเพราะสภาวะ คือ ความกลัว

หิริโอตตปปะ ยังมีชื่ออีกอย่างหนึ่งว่า “เทวธรรม” แปลว่า ธรรมเป็นคุณเครื่องเป็นอยู่ของเทวดา เพราะเมื่อคนเราประพฤติดีปฏิบัติชอบตามธรรมดี ธรรมชาวก็ทำให้มีความบริสุทธิ์เหมือนกับเทวดา ไม่เปื้อนเปื้อนซึ่งกันและกัน โลกก็จะสงบสุขจึงเรียกธรรมนี้ว่า “โลกปาลธรรม”

1. หิริ แปลว่า มีความละอายต่อบาป อกุศล ทางกาย คือ ไม่ฆ่าสัตว์ ไม่ลักทรัพย์ ไม่ประพฤติดินกาม ทางวจี คือ ไม่พูดเท็จ ไม่พูดคำหยาบ ไม่พูดส่อเสียด ไม่พูดเพ้อเจ้อ และทางมโน คือ ไม่คิดในทางที่ไม่ดี สรุปคือ การไม่กระทำความชั่วทั้งปวงทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

2. โอตตปปะ แปลว่า มีความสะดุ้งกลัวต่อบาปอกุศล ไม่กล้าทำบาปทั้งในที่ลับและที่แจ้ง เมื่อทุกคนในสังคมมีธรรม จะทำให้สังคมนั้นเป็นสังคมที่น่าอยู่ และกลายเป็นสังคมแห่งความสงบ สังคมแห่งความสุข เรียกได้ว่าเป็นสังคมแห่งความปลอดภัย ถ้าใครมาอยู่ก็รับประกันได้ว่ามีความปลอดภัยในชีวิตและในทรัพย์สินแน่นอน ดังนั้นพุทธองค์จึงตรัสว่า เป็นธรรมค้ำครองโลกหรือรักษาให้มีความสุขนั่นเอง

ความหมายเทวธรรม ทั้งในพระไตรปิฎก อรรถกถา ฎีกา ปกรณ์และฎีกาปกรณ์วิเสส มีความหมายคล้ายคลึงกัน หมายถึง ธรรมสำหรับเทวดา ธรรมสำหรับทำบุคคลให้เป็นเทวดา คือ มีหิริ ความละอายต่อบาป ความละอายแก่ใจ ความกระดากใจ ความขวยใจ ทั้งที่อยู่ในที่ชุมชนหรืออยู่เพียงลำพังแต่ตนผู้เดียว ไม่มีผู้อื่นรู้เห็นก็ตาม ก็มีความละอายแก่ใจ ส่วนโอตตปปะ คือ มีความเกรงกลัวความชั่วเหมือนกลัวสัตว์ร้าย กลัวอสรพิษ ไม่อยากเข้าใกล้

พยายามหลีกเลี่ยงให้ไกล ไม่ใช่เกรงกลัวเฉยๆ แต่มีใจรักอยากจะทำประพฤติดีในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม เกรงกลัวไม่ยากประพฤติในสิ่งที่ผิดหลักเทวธรรม หิริโอตตปปะ จึงมีความหมายว่า มีความละอายบาป รู้สึกกระดากใจไม่อยากทำผิด ไม่กล้าทำบาป ประพฤติชั่วทั้งต่อหน้าและหลัง ไม่พัวพันกับทุจริตมีจิตใจสูงส่ง ไม่หลงระเริงในสิ่งที่ชั่วชวนใจให้ไต่ต่ำกระทำในสิ่งที่จะเป็นเหตุให้ได้รับความทุกข์ทรมานอันจะทำให้เดือดร้อนรำคาญทั้งในที่ลับและที่แจ้ง หิริและโอตตปปะนั้น นอกจากจะเป็น “โลกปาลธรรม” และ “เทวธรรม” แล้ว ยังเป็นคุณธรรมที่เกื้อกูลแก่ผู้ปฏิบัติ เพื่อการบรรลุมรรคผลนิพพานอีกด้วย ดังที่ท่านกล่าวไว้ใน “ไตรสิกขา” หรือข้อควรปฏิบัติ 3 ประการ ได้แก่ 1) ศีลสิกขา การศึกษาในศีล หมายถึง การปฏิบัติดี ประพฤติถูกต้องตามหลักการทั่วไป ไม่ทำตนให้เดือดร้อน และไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนด้วย เป็นการรักษากาย วาจา ให้เป็นปกติ สำหรับผู้ที่จะรักษาศีลให้หมดจดบริสุทธิ์ได้นั้นจะต้องเป็นผู้มีความอดทน อดกลั้น มีความละอายบาปทุจริต เกลงกลัวต่อการประพฤติทุจริตชั่วร้าย คือ ผู้ที่ตั้งอยู่ในหิริและโอตตปปะนั่นเอง 2) สมาธิสิกขา ศึกษาในเรื่องของสมาธิ คือ การทำจิตใจให้สงบ จากนิรฆณเมื่อมีศีลบริสุทธิ์ จิตย่อมสงบไม่มีความวิตกกังวลใดๆ และ 3) ปัญญาสิกขา การศึกษาในเรื่องของปัญญา เมื่อจิตเป็นสมาธิแล้ว ย่อมเกิดปัญญาเครื่องหยั่งรู้ตามสภาพความเป็นจริง ทำให้จิตหลุดพ้นจากอุปกิเลสเครื่องเศร้าหมองทั้งหลายทั้งปวง

ในพระไตรปิฎก อรรถกถา อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต มหาวรรค ที่ 7 พระพุทธองค์ทรงตรัส

กับภิกษุทั้งหลายว่า ภิกษุทั้งหลาย เมื่อไม่มีหิริและ
โอตตปปะ อินทรีย์สังวรของบุคคลผู้มีหิริและ
โอตตปปะวิบัติ ย่อมมีนิสัยถูกกำจัด เมื่อไม่มี
อินทรีย์สังวร ศีลของผู้มีอินทรีย์สังวรวิบัติ ย่อมมี
อุปนิสัยถูกกำจัด เมื่อไม่มีศีล สัมมาสมาธิของบุคคล
ผู้มีศีลวิบัติ ย่อมมีอุปนิสัยถูกกำจัด เมื่อไม่มีสัมมา
สมาธิ ยถาภูตญาณทัสสนะของบุคคลผู้มีสัมมา
สมาธิวิบัติ ย่อมมีอุปนิสัยถูกกำจัด เมื่อไม่มียถาภูต
ญาณทัสสนะ นิพพิทา และวิราคะของบุคคล
ผู้มียถาภูตญาณทัสสนะวิบัติ ย่อมมีอุปนิสัย
ถูกกำจัด เมื่อไม่มีนิพพิทาและวิราคะ วิมุตติญาณ
ทัสสนะของบุคคลผู้มีนิพพิทาและวิราคะวิบัติ
ย่อมมีอุปนิสัยถูกกำจัด ภิกษุทั้งหลายเปรียบเหมือน
ต้นไม้มีกิ่งและใบวิบัติ กะเทาะก็ดี เปลือกก็ดี กระพี้
ก็ดี แก่นก็ดีของต้นไม้ นั้น ย่อมไม่ถึงความบริบูรณ์
ฉะนั้น ภิกษุทั้งหลาย เมื่อมีหิริและโอตตปปะ
อินทรีย์สังวรของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยหิริและ
โอตตปปะ ย่อมสมบูรณ์ด้วยอุปนิสัย เมื่อมีอินทรีย์
สังวร ศีลของบุคคลผู้บริบูรณ์ด้วยอินทรีย์สังวร
ย่อมบริบูรณ์ด้วยอุปนิสัย เมื่อมีศีล สัมมาสมาธิของ
บุคคลผู้สมบูรณ์ด้วยศีลย่อมบริบูรณ์ด้วยอุปนิสัย
เมื่อมีสัมมาสมาธิ ยถาภูตญาณทัสสนะของบุคคล
ผู้สมบูรณ์ด้วยสัมมาสมาธิ ย่อมบริบูรณ์ด้วยอุปนิสัย
เมื่อมียถาภูตญาณทัสสนะ นิพพิทาและวิราคะ
ของบุคคลผู้สมบูรณ์ด้วย ยถาภูตญาณทัสสนะ
ย่อมบริบูรณ์ด้วยอุปนิสัย เมื่อมีนิพพิทาและวิราคะ
วิมุตติญาณทัสสนะของบุคคลสมบูรณ์ ด้วยนิพพิทา
และวิราคะ ย่อมบริบูรณ์ด้วยอุปนิสัย ภิกษุทั้งหลาย
เปรียบเหมือนต้นไม้ มีกิ่งและใบไม่วิบัติ กะเทาะก็ดี
เปลือกก็ดี กระพี้ก็ดี แก่นก็ดีของต้นไม้ นั้น ย่อมถึง

ความสมบูรณ์

ฉะนั้นใน ธรรมปทคาถา ภาค 5 กล่าวถึง
คุณเครื่องอยู่ของเทวดาที่มหิสสาสมุทร ได้ตรัสกับ
ราชาศรัทธาวิชาสระโปกขรณในป่าหิมพานต์ที่ได้รับ
พรจากท้าวเวสสุวรรณให้สามารถจับกินมนุษย์
ผู้ไม่รู้เทวธรรมได้ คือ มนุษย์ผู้ที่จะลงมาดื่มน้ำ
หรืออาบน้ำในสระแห่งนี้ได้ จะต้องเป็นผู้รู้เทวธรรม
เมื่อพระจันทกุมาร ผู้ไม่รู้เทวธรรม โดยตอบคำถาม
ของราชาศรัทธาวิชาสระโปกขรณว่า เทวธรรม คือ ทิศทั้งสี่ จึงถูกราชศ
จับตัวไปขังไว้และต่อมา เมื่อพระจันทกุมารไม่กลับมา
ซึ่งนานผิดปกติพระอาทิตย์กุมารผู้อุณา จึงอาสา
ออกติดตาม เมื่อไปถึงสระน้ำก็ไม่ได้พิจารณาด้วย
ความกระหาย จึงรีบลงไปเพื่อจะดื่มกินให้สบาย
ราชาศรัทธาวิชาสระโปกขรณถามว่า ท่านรู้จักเทวธรรม
หรือไม่ พระอาทิตย์กุมารตอบว่า เทวธรรม ก็คือ
พระจันทร์และพระอาทิตย์ จึงถูกยักษ์จับไปขังไว้
อีกคน เมื่อมหิสสาสมุทร รอฟพระอนูชาทั้งสอง
ไม่กลับมา จึงออกติดตามหาพระอนูชาทั้งสอง
เมื่อเดินทางถึงสระน้ำ ได้พิจารณาดูแล้วเห็นว่า
สระแห่งนี้จะมีผู้รักษาอยู่ ในขณะนั้นราชาศ
จึงแปลงร่างเป็นมนุษย์ออกมากล่าวทักทายว่า
ท่านผู้เจริญท่านเดินทางมาเหนื่อยๆ ทำไมท่าน
ไม่ลงไปดื่มน้ำให้ชื่นใจ และชำระร่างกายให้เป็นที
สบายเล่า มหิสสาสมุทรพิจารณาแล้วว่าบุรุษนี้
คงไม่ใช่มนุษย์แน่ จึงตรัสถามว่าท่านเป็นใครกันแน่
ท่านคงไม่ใช่มนุษย์ ท่านจับอนูชาของเราไว้ใช้ไหม
ราชาศตนนั้นตอบว่าใช่ เราจับทุกคนที่ไม่รู้
เทวธรรม ซึ่งเราได้รับพรจากท่านท้าวเวสสุวรรณ
ให้เราสามารถจับมนุษย์ที่ไม่รู้เทวธรรมที่ลงมา
ในสระนี้กินเป็นอาหารได้ ซึ่งอนูชาของท่านทั้งสอง

ก็ไม่รู้เทวธรรม เราจึงจับไว้เป็นอาหาร แล้วท่านรู้เทวธรรมหรือไม่ เรารู้เทวธรรม ถ้าท่านรู้ท่านช่วยแสดงแก่เราด้วย ถ้าท่านอยากฟังขอให้เราได้ชำระร่างกายให้สะอาดก่อน เชิญท่านเถิด ชำระร่างกายและดื่มน้ำให้หายเหนื่อยก่อน มหิสาสัมมาสัมพุทธเจ้าเมื่อชำระร่างกายเสร็จแล้วจึงประทับบนอาสนะที่สมควรแล้วกล่าวว่า “นักปราชญ์เรียกคนผู้ถึงพร้อมด้วยหิริและโอตตปปะ ตั้งมั่นดีแล้วในธรรมชาเป็นผู้สงบ เป็นสัตบุรุษในโลกกว่าเป็นผู้ทรงเทวธรรม” เทวธรรม มี 2 ประการคือ

1. หิริ คือ ความละอายแก่ใจ ละอายแก่บาปทั้งหลาย

2. โอตตปปะ คือ ความเกลงกลัวต่อบาปทุจริต ไม่ทำบาปทุจริตทั้งในที่ลับและที่แจ้ง

เมื่อราชาสได้ฟัง ก็กล่าวว่า ท่านบัณฑิต ท่านรู้เทวธรรมจริง เราจะให้พระอนุชาท่านหนึ่งคนให้ท่านเลือกเอา เราขอเลือกเอาพระอาทิตย์กุมาร ท่านบัณฑิต ท่านเป็นผู้รู้เทวธรรม แต่ท่านไม่ปฏิบัติตามเทวธรรมเลย ทำไมท่านไม่เลือกเอาจันทร์กุมาร มหิสาสัมมาสัมพุทธเจ้าตอบว่า เราเป็นผู้รู้เทวธรรมและปฏิบัติตามเทวธรรมโดยแท้ ถ้าเราเลือกเอาพระจันทร์กุมารเมื่อกลับไปถึงพระนคร ไปตรัสบอกใครๆ ว่าพระอาทิตย์กุมารถูกยักษ์จับกินแล้วในป่าหิมพานต์ จะมีใครสักกี่คนที่เชื่อถือเรา โดยเฉพาะพระมารดา และคนทั้งหลายก็จะหาว่าเราฆ่าพระอนุชา เพื่อจะหวังเอาราชสมบัติ ราชาสได้ฟังจึงกล่าวตอบว่า จริงของท่าน ท่านบัณฑิต เราขอยกพระอนุชาทั้งสองของท่านให้ท่าน

มหิสาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้กล่าวสั่งสอนให้ราชาสตนนั้นตั้งตนอยู่ในเทวธรรม ต่อไปให้เลิกกินมนุษย์

เสียอย่าเบียดเบียนซึ่งกันและกันอีกต่อไป เพราะมันจะเป็นบาปติดตัวไปไม่มีที่สิ้นสุด จนราชาสตนนั้นตั้งตนอยู่ในเทวธรรม เลิกกินมนุษย์ มหิสาสัมมาสัมพุทธเจ้าได้ช่วยพระอนุชาทั้งสองที่ถูกราชาสจับไว้ให้รอดพ้นความตาย เพราะรู้เทวธรรม และทรงรับราชาสตนนั้นเข้าไปอยู่ในพระนครด้วย สงเคราะห์อนุเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่ให้มีความสุขตลอดจนสิ้นอายุขัย (Mahamakutrajavidyalaya, 2013 : 104-110)

4. สรุป

สังคมใดมีการประพฤติปฏิบัติตามหลักโลกपालธรรม หรือธรรมคุ้มครองโลกแล้วจะทำให้สังคมนั้นอยู่กันอย่างมีความสุข ความเจริญ เพราะต่างคนต่างมีความละอายแก่ใจ จึงไม่กล้ากระทำความผิดทั้งในที่ลับและที่แจ้ง มีความเกลงกลัวต่อบาปทุจริตทั้งหลาย จึงไม่กล้ากระทำความผิดหลักธรรมคำสั่งสอนของพระศาสนา เพราะมีความละอาย และความเกลงกลัวต่อผลกรรมที่จะนำตนไปสู่ทุกคติในสัมปรายภพ เพราะเขาเป็นผู้มีสัมมาทิฐิ เชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ ประโยชน์และมิใช่ประโยชน์ นครมีสวรรค์มี เมื่อทุกคนมีความละอายต่อบาปและเกรงกลัวต่อบาปทุจริตแล้ว ก็ไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อไม่มีการเบียดเบียนซึ่งกันและกันแล้วไซ้ ชุมชน สังคม ตลอดจนถึงโลกของเราก็จะเกิดความสงบสุข ปราศจากการเบียดเบียนกัน เช่นฆ่าราวีเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกันแล้ว ก็จะเปรียบเหมือนว่าตัวเราทุกคนเป็นเทวดาเป็นที่รักใคร่ของเทวดาทั้งหลาย ของมนุษย์ทั้ง

หลายและแม้แต่มนุษยทั้งหลายด้วย จึงเป็นคุณธรรมที่เหมาะสมที่มวลมนุษยทั้งหลายผู้ปรารถนาความสุข ความเจริญรุ่งเรืองทั้งต่อตนเอง ครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติ ตลอดจนชาวโลกทั้งมวล เราควรที่จะศึกษาให้เข้าใจแล้วนำมาประพฤติปฏิบัติให้เป็นนิมิตเพื่อให้เกิดความสุขร่มเย็น ปราศจากการเบียดเบียนอันจะก่อให้เกิดความรักสมัคสมานสามัคคี มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เปรียบประหนึ่งว่าทุกคนเป็นญาติพี่น้องกัน อยู่ในครอบครัวเดียวกัน ไม่มีการแบ่งชนชั้น วรรณะกัน เมื่อเราทุกคนร่วมกันปฏิบัติ

ตามโลกปาลธรรม หรือเทวธรรมนี้กันทุกๆ คนโลกของเราก็จะน่าอยู่ยิ่งขึ้น ทุกคนมีความเป็นอยู่ที่สงบสุข ปราศจากการเบียดเบียนซึ่งกันและกัน แม้แต่ยักษ์ ก็ยังเลิกกินมนุษย์ได้ฉันทแล้วทำไมคนเราจึงจะน้อมนำโลกปาลธรรมมาประพฤติปฏิบัติกันไม่ได้ เราจะไม่มีความละเอียดอ่อนต่อกันหรือสมควรอย่างยิ่งที่จะชักชวนมวลหมู่ญาติมิตรเพื่อนสนิทมิตรสหายของเราร่วมกันปฏิบัติตามโลกปาลธรรม กันทุกท่านทุกคน โลกของเราก็จะกลายเป็นสวรรค์บนดินของคน เพราะผลของการปฏิบัติตาม “โลกปาลธรรม” หรือ “เทวธรรม”

References

- Dhogbeuw, F. (2006). *Comparative Religion*. 3rd Edition. Bangkok : Art Publishing House.
- Laaphai, S. (2016). An Application of Mahasatipatthana for Development The Life Quality of Older Person. *Dhammathas Academic Journal*, 16(2), 75-92.
- Mahamakutraavidyalaya. (2013). *Thammasatkatha, Region 5*. Nakhon Pathom : Mahamakutraavidyalaya.
- Phra Sophonkhanaphon. (1979). Answer the Buddhist Problems 2. *Published to be a Buddhist shrine and Dhamma Tribute*. Bangkok : n.p.
- Somdej Phra Phutthachan (Asasap Maha Tharen). (2003). *Wisit Makha Scripture*. 4th Edition. Bangkok : Prayoon Wong Printing Company Limited.
- Thongmunwai, P. (2016). A Sila As a Basic Precepts of Humanity. *Dhammathas Academic Journal*, 16(2), 191-202.

